Antoine Ó Finneadha

Teicneolaíocht Adhmaid

Is caibidil í seo sa leabhar ***Teicneolaíocht Adhmaid*** a fhoilseofar go luath.

© Foras na Gaeilge, 2026

Téacs © Antoine Ó Finneadha
Léaráidí © Antoine Ó Finneadha
Teimpléad deartha: Susan Meaney
Íomhánna eile: Shutterstock, Maxwell Photography

Gabhaimid buíochas leis an gCoiste Téarmaíochta as leaganacha údarásacha a sholáthar dúinn de roinnt téarmaí teicniúla.

Gach ceart ar cosaint. Ní ceadmhach aon chuid den fhoilseachán seo a atáirgeadh, a chur i gcomhad athfhála, ná a tharchur ar aon mhodh ná slí, bíodh sin leictreonach, meicniúil, bunaithe ar fhótachóipeáil, ar thaifeadadh nó eile, gan cead a fháil roimh ré ón bhfoilsitheoir.

An Gúm, Foras na Gaeilge, 63-66 Sráid Amiens, Baile Átha Cliath 1

An Gúm

Caibidil 9

Crainn agus Adhmad

Roinn I: Crainn a Fhástar in Éirinn

Seo cuid de na crainn atá á bhfás in Éirinn a bhfuil tábhacht leo i cúrsaí adhmadóireachta.

Crua-Adhmad

An Bheith

Bíonn tamhan na beithe an-chaol agus bíonn dath an-gheal ar an gcoirt. Duilleoga fiaclacha croíchruthacha a bhíonn uirthi. Samár a thugtar ar thoradh (síol) na beithe. Toradh tirim is ea é a mbíonn dhá sciathán nó eite air.

duilleog beithe

síolta beithe

9.1 Coirt gheal na beithe

Príomhthréithe	
Airde	25 m
Ithir	ithir bhocht aigéadach
Dath an adhmaid	geal nó donnbhuí
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach*, láidir, trom, solúbtha

*Ní sheasann sé an aimsir go maith agus cuireann fungais agus feithidí isteach air go héasca.

Úsáid

- Sraithadhmad
- Troscán
- Úrláir
- Snoíodóireacht
- Deileadh adhmaid

An Crann Cnó Capaill

Bíonn barr mór maorga ar an gcrann cnó capaill. Is minic a chuirtear i bpáirceanna poiblí é. Fásann an cnó capaill (an síol) i dtorthaí glasa deilgneacha agus bíonn 5-7 duillín ar gach duilleog.

an cnó capaill (an síol)

duilleog an chrainn chnó capaill

9.2 An crann cnó capaill

fiaclach serrated · **croíchruthach** heart-shaped · **samár** samara · **aigéadach** acidic
neamh-bhuanfasach non-durable · **sraithadhmad** plywood · **snoíodóireacht** carving
deileadh adhmaid wood turning · **deilgneach** prickly

Príomhthréithe	
Airde	30 m
Ithir	ithreacha éagsúla atá measartha fliuch ach nach bhfuil ar maos
Dath an adhmaid	bánbhuí nó dath éadrom donn
Tréithe an adhmaid	neamh-bhuanfasach, bog, briosc, lag

Úsáid

- Troscán saor
- Cliathbhoscaí, pailléid
- Laíon adhmaid
- Ábhar tine
- Deileadh adhmaid

An Crann Gallchnó

Fásann an crann gallchnó in Éirinn, ach tagann formhór an adhmaid ghallchnó as Meiriceá Thuaidh. I dtoradh cruinn glas a fhásann an gallchnó (an síol). Is féidir an gallchnó a ithe. Tá snáithe an-dlúth san adhmad, rud a chiallaíonn go bhfuil sé go maith chun troscán a dhéanamh. Ó am go chéile, tagann burra ar an gcrann freisin. Bíonn an-tóir ar an adhmad burra mar go mbíonn patrún álainn le feiceáil ann nuair a dhéantar é a ghreanáil agus snas a chur air.

9.3 Úllord de chrainn ghallchnó

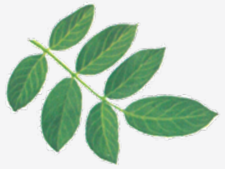

duilleog an chrainn ghallchnó

an gallchnó (an síol)

Príomhthréithe	
Airde	40 m
Ithir	ithir alcaileach dhúrabháin atá measartha torthúil agus tirim
Dath an adhmaid	donn, dathanna glasliath agus corcra tríd
Tréithe an adhmaid	measartha buanfasach, láidir, crua, solúbtha, maisiúil, níl caitheamh rómhaith ann (ní oireann sé d'urlár a mbeidh an-chuid úsáide á bhaint as).

Úsáid

- Troscán, caibinéid d'ardchaighdeán
- Uirlisí ceoil
- Snoíodóireacht
- Deileadh adhmaid
- Urláir
- Veiníří d'ardchaighdeán, mairciníneacht

An Crann Silíní

Is minic a chuirtear an crann silíní i ngairdíní de bharr na mbláthanna áille a bhíonn air san earrach. Bíonn tóir ar na torthaí beaga dearga freisin mar is féidir iad a ithe. Is crann dúchasach é an crann silíní fiáin in Éirinn, ach úsáidtear adhmad ón gcrann silíní dubha as Meiriceá Thuaidh chomh maith. Tá snáithe dlúth mín san adhmad agus cuma an-tarraingteach air.

9.4 An crann silíní

duilleog an chrainn silíní

silíní (an síol)

Príomhthréithe	
Airde	30 m
Ithir	ithir dhomhain atá measartha torthúil agus tirim
Dath an adhmaid	dath éadrom donn agus beagán bándeirge tríd ar dtús; donndearg le himeacht ama
Tréithe an adhmaid	measartha buanfasach, measartha crua, an-tarraingteach, éadrom

Úsáid

- Troscán, caibinéid d'ardchaighdéan
- Lannáin, veiníří, painéil mhaisithe
- Urláir
- Cistineacha
- Uirlisí ceoil
- Deileadh adhmaid

An Cuileann

Crann láidir síorghlas is ea an cuileann. Fásann an cuileann ar thalamh bocht sléibhe, áit nach bhfásfaidh crainn eile. Tá clú air mar gheall ar na caora dearga a bhíonn air sa gheimhreadh.

9.5 An cuileann

duilleog cuilinn

caor cuilinn (an síol)

ar maos saturated · **briosc** brittle · **cliathbhosca** crate · **pailléad** pallet
laíon adhmaid wood pulp · **burra** burr · **greanáil** sanding · **alcaileach** alkaline
dúrabhán loam · **buanfasach** durable · **veinír** veneer · **maircíneacht** marquetry

lannán laminate · **painéil mhaisithe** decorative panels

Príomhthréithe	
Airde	15 m
Ithir	ithir aigéadach, ithir fhliuch nach bhfuil ar maos
Dath an adhmaid	geal
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, maisiúil, lag, lán le cranraí, ráta ard craptha

Úsáid

- Maisiúcháin, obair inleagtha
- Eochracha pianó, foirne fichille
- Cosa scuaibe, bataí siúil
- Deileadh adhmaid

An Dair

Fásann an dair go mall. Is furasta an crann darach a aithint ar an mbarr mór agus ar na dearcáin (na síolta). Tá snáithe an adhmaid an-díreach agus patrún tarraingteach ann. Ní féidir le huisce dul tríd an gcroí-adhmad. Dá bhrí sin, déantar bairillí fíona agus uisce beatha as agus úsáidtear é chun báid agus longa a thógáil.

dearcáin (an síol)

duilleog darach

9.6 An dair ghallda

Príomhthréithe	
Airde	40 m
Ithir	ithir dhomhain thorthúil atá beagán fliuch ach nach bhfuil ar maos
Dath an adhmaid	donn nó buídhonn agus snáitheanna geala tríd
Tréithe an adhmaid	buanfasach, tá caitheamh maith ann (seasann sé cuid mhór úsáide), láidir, trom, dófhriotaíoch, uiscefhriotaíoch

Úsáid

- Troscán d'ardchaighdeán
- Urláir, doirse, ábhar tógála
- Bairillí
- Báid, longa,
- Calafoirt, dugaí
- Sconsaí

obair inleagtha inlay work · **dófhriotaíoch** fire-resistant · **uiscefhriotaíoch** water-resistant

An Fheá

Tá an fheá coitianta in Éirinn le fada, cé nach crann dúchasach í. Is furasta an fheá a aithint ar an gcoirt liath agus ar na cnónna. Nuair atá na cnónna aibí scoilteann an capsúl, nó craiceann an chnó, ina cheithre chluaisín. Bíonn snáithe dlúth díreach san adhmad.

cnó feá

duilleog feá

9.7 An fheá

Príomhthréithe	
Airde	30 m
Ithir	ithir thirim aolmhar, ithir dhúrabháin
Dath an adhmaid	geal nó buídhonn agus breacadh ann
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, láidir, solúbtha (lúbann sé go héasca gan briseadh)

Úsáid

- Troscán
- Urláir, doirse
- Uirlisí: máilléid, rianairí, uirlisí cócaireachta
- Crua-chlár, veinírí
- Snoíodóireacht
- Deileadh adhmaid

An Fhearnóg

Is minic a fhásann an fhearnóg in aice le haibhneacha nó le srutháin mar nach féidir leis aimsir thirim a sheasamh i bhfad. Fásann na síolta i mbuaircíní beaga. Bhaintí an-úsáid as an adhmad fearnóige san am atá thart chun tacaí agus pílí faoi uisce a dhéanamh. Sampla cáiliúil de sin is ea na pílí faoi chathair na Veinéise san Iodáil.

duilleog fearnóige

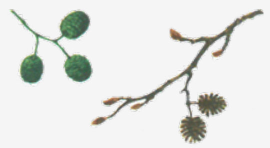

buaircíní fearnóige (an síol)

9.8 Fearnóg ar bhruach srutháin atá ag cur thar maoil

aolmhar limy · **rianaire** gauge · **crua-chlár** hardboard · **buaircín** cone

Príomhthréithe	
Airde	15 m
Ithir	ithir bhog fhliuch i riasca agus cois uisce
Dath an adhmaid	dath éadrom donn agus dath dearg tríd; éiríonn sé níos dorcha le himeacht ama
Tréithe an adhmaid	buanfasach faoi uisce, bog, éadrom

Úsáid

- Obair struchtúrach faoi uisce (pílí, tacaí)
- Sliseanna adhmaid a úsáidtear chun bradán a dheatú
- Sraithadhmad, veinírí
- Paitíní

An Fhuinseog

Tá an crann fuinseoige ar cheann de na crainn leathanduilleacha is coitianta in Éirinn. Bíonn coirt mhín liath ar an gcrann óg agus scoilteann sí le haois. Fásann duillíní na duilleoige ina bpéirí rialta ar ghas glas agus bíonn duillín amháin ag barr an ghais. Tá cruth fada caol ar na samáir agus fásann siad ina gcrobhaingí.

síol fuinseoige

duilleog fuinseoige

9.9 An fhuinseog

Príomhthréithe	
Airde	35 m
Ithir	ithreacha éagsúla nach bhfuil aigéadach; ithir mhéith aolmhar is fearr
Dath an adhmaid	geal
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, solúbtha

Úsáid

- Camáin, maidí rámha, maidí gailf
- Cosa uirlisí: casúir, sluaistí
- Troscán, urláir
- Lannú, veinírí

An Leamhán

Tá an leamhán ar cheann de na crainn dhúchasacha crua-adhmaid is airde in Éirinn. Duilleoga fiaclacha ubhchruthacha agus síolta croíchruthacha a bhíonn air. Bíonn snáithe neamhrialta san adhmad agus patrún deas ann. Tá uigeacht gharbh san adhmad freisin agus is deacair é a ghearradh go glan. Ní ligeann adhmad an leamháin uisce isteach. Dhéantaí píopaí uisce agus cónraí as san am atá thart. Rinne an galar Dúitseach leamhán scrios leitheadach ar an leamhán sna 1970idí agus tá adhmad leamháin gann anois.

9.10 An leamhán

síol leamháin

duilleog leamháin

Príomhthréithe	
Airde	40 m
Ithir	ithir aolmhar tirim
Dath an adhmaid	donn; bíonn snáithe dorcha nó stríoca glasa ann
Tréithe an adhmaid	buanfasach faoi uisce, uiscefhriotaíoch, láidir, measartha trom, maisiúil

Úsáid

- Deileadh adhmaid
- Troscán, troscán gairdín
- Gnéithe faoi uisce (céanna, bualchomhlaí, conair éisc)

Na Mailpeanna

Fásann an mhailp agus an mhailp Lochlannach in Éirinn ach is ón mhailp shiúcra as Meiriceá Thuaidh a thagann formhór an adhmaid mailpe. Crainn dhuillsilteacha is ea na mailpeanna, seachas corrchineál neamhchoitianta. Adhmad crua d'ardchaighdeán a bhíonn iontu. Bíonn snáithe díreach san adhmad de ghnáth, ach bíonn an-tóir ar adhmad mailpe a bhfuil patrún maisiúil sa snáithe ann. Úsáidtear an t-adhmad sin chun uirlisí ceoil a dhéanamh. Bíonn coirt gharbh liath ar an mailp. Dhá eite a bhíonn ar na samáir. Tá íomhá de dhuilleog na mailpe ar bhratach Cheanada.

9.11 An mhailp

síol mailpe

duilleog mailpe

Príomhthréithe	
Airde	25 m
Ithir	ithir dhomhain atá neodrach nó rud beag aolmhar agus measartha tirim
Dath an adhmaid	dath geal nó donn agus beagán deirge tríd
Tréithe an adhmaid	rud beag buanfasach, láidir, crua, tá caitheamh an-mhaith ann

Úsáid

- Urláir dhamhsa, urláir i hallaí spóirt
- Troscán, cuntair oibre i gcistineacha, ceapa búistéara
- Uirlisí ceoil
- Veinírí, painéil
- Deileadh adhmaid

An Phoibleog

Fásann an phoibleog go han-tapa. Cuirtear sraith poibleog in áiteanna measartha gaofar go minic chun foscadh a chruthú. Is iomaí úsáid a bhaintear as adhmad poibleoige. Is éasca an t-adhmad a oibriú mar nach mbíonn ach fíorbheagán cranraí ann. Bíonn snáithe garbh in adhmad na poibleoige, áfach. Ní mór faobhar an-ghéar a úsáid chun é a ghearradh agus ní mór é a ghreanáil le páipéar gainimh an-mhín.

duilleog poibleoige

9.12 An phoibleog Lombardach

Príomhthréithe	
Airde	30 m
Ithir	ithir fhliuch cois uisce ach neart solais a bheith ann
Dath an adhmaid	bánbhuí
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, bog, éadrom, éasca le hoibriú, turraingfhriotaíoch

Úsáid

- Cliathbhoscaí, pailléid
- Páipéar
- Miondealbha
- Sraithadhmad, slischlár
- Cláir shneachta

Crainn agus Adhmad

An Seiceamar

Tá acmhainn mhaith ag an seiceamar ar ghaoth agus ar thruailliú aeir. Cuirtear i gcathracha agus in aice an chósta go minic é. Baineann an seiceamar agus an mhailp leis an aon ghéineas amháin agus tá cosúlachtaí eatarthu. Bíonn dath liath ar an gcoirt agus éiríonn sí garbh le haois. Bíonn dhá eite ar na samáir freisin. De ghnáth, bíonn snáithe díreach ann, ach bíonn an-tóir ar adhmad seiceamair a bhfuil patrún maisiúil sa snáithe ann.

duilleog seiceamair

síol seiceamair

9.13 An seiceamar

Príomhthréithe	
Airde	35 m
Ithir	ithreacha éagsúla atá measartha tirim
Dath an adhmaid	bánbhuí
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, measartha láidir, tá caitheamh an-mhaith ann.

Úsáid

- Urláir dhamhsa, urláir i hallaí spóirt
- Troscán, uirlisí cistine, ceapa búistéara
- Uirlisí ceoil
- Veinírí, painéil
- Deileadh adhmaid
- Snoíodóireacht

Bogadhmad

Giúis Dhúghlais

Crann dúchasach de chuid Mheiriceá Thuaidh is ea giúis Dhúghlais.

buaircín ghiúis Dhúghlais

duilleog ghiúis Dhúghlais

9.14 Giúis Dhúghlais

Fásann duillí beaga spíonacha an chrainn ina bhfáinne timpeall na craobhóige. I mbuaircíní ubhchruthacha a fhásann na síolta. Tá giúis Dhúghlais ar cheann de na crainn bogadhmaid is luachmhaire agus is mó éilimh ar an adhmad. An crann is airde in Éirinn sa lá atá inniu ann, is giúis Dhúghlais é.

Príomhthréithe	
Airde	55 m
Ithir	ithir dhomhain nach bhfuil aolmhar; ithir measartha fhliuch nach bhfuil ar maos; áit a bhfuil foscadh maith inti
Dath an adhmaid	dath éadrom donndearg nó donnbhuí
Tréithe an adhmaid	measartha buanfasach, an-láidir, crua, tá caitheamh maith ann, maisiúil

Úsáid

- Ábhar tógála, painéil tógála, bíomaí, creataí, fuinneoga, urláir
- Cumhdach ballaí seachtracha, cláir deice, botháin, geataí
- Troscán, troscán gairdín
- Sraithadhmad, veinírí
- Trasnáin iarnróid, cuaillí teileagraif

An Péine Albanach

Fásann an péine Albanach ar fud thuaisceart na hEorpa. Bhíodh sé go leitheadach in Éirinn na mílte bliain ó shin ach is beag nach ndeachaigh sé i léig. Tósaíodh á chur arís in Éirinn tuairim is 150 bliain ó shin. Bíonn dath donn ar an gcoirt in íochtar an tamhain agus dath flannbhuí in uachtar an chrainn. Bíonn na duillí spíonacha gormghlasa 3-10 cm ar fad agus fásann siad ina bpéirí. Tugtar 'déil dhearg' ar an adhmad mar go mbíonn stríoca dearga ann.

9.15 An péine Albanach

buaircín an phéine Albanaigh

duilleog an phéine Albanaigh

Príomhthréithe	
Airde	35 m
Ithir	ithir éadomhain ghainmheach, go háirithe ar thalamh ard
Dath an adhmaid	bánbhuí agus stríoca dearga ann
Tréithe an adhmaid	rud beag buanfasach, measartha láidir, éasca le hoibriú, glacann sé go maith le leasaitheach

Úsáid

- Ábhar tógála: díonta, fuinneoga, doirse
- Troscán, troscán gairdín
- Sconsaí, geataí, cuaillí teileagraif
- Saotharphíosaí sa rang adhmadóireachta

An Péine Contórtach

Crann dúchasach de chuid iarthar Mheiriceá Thuaidh is ea an péine contórtach. Cuireadh go forleathan in Éirinn é ó na 1950idí go dtí na 1990idí mar go bhfásfadh sé ar thalamh bocht. Níl an oiread céanna á gcur anois, áfach, mar go bhfuil talamh níos fearr ar fáil chun speicis níos luachmhaire a chur. Fásann na duillí spíonacha ina bpéirí agus bíonn dealga beaga ar na buaircíní.

buaircín an phéine contórtaigh

duilleog an phéine contórtaigh

9.16 An péine contórtach

Príomhthréithe	
Airde	30 m
Ithir	ithir fhliuch mhianrach mhóinteach
Dath an adhmaid	bánbhuí agus stríoca donna ann
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, láidir, glacann sé go maith le leasaitheach

Úsáid

- Ábhar tógála taobh istigh, painéil
- Slischlár, clár snáithíneach
- Sconsaí, pailléid
- Páipéar, ábhar tine

ubhchruthach oval · **cumhdach ballaí seachtracha** external cladding
trasnán iarnróid railway sleeper · **cuaille teileagraif** telegraph pole

Crainn agus Adhmad

An Sprús Lochlannach

Fásann an sprús Lochlannach i dtuaisceart agus i lár na hEorpa. Is crann ard é agus is furasta dó ghaoth mhór é a leagan. Bíonn na duillí spíonacha 1-2 cm ar fad agus fásann na síolta i mbuaircíní fada barrchaola. Tugtar 'déil bhán' ar adhmad an sprúis Lochlannaigh (féach freisin an sprús Sitceach).

duilleog an sprúis Lochlannaigh

buaircín an sprúis Lochlannaigh

9.17 Sprús Lochlannach óg

Príomhthréithe	
Airde	40 m
Ithir	ithir mhianrach nó ithir mhóinteach atá measartha méith agus nach bhfuil ró-aigéadach
Dath an adhmaid	bánbhuí nó donnbhuí
Tréithe an adhmaid	rud beag buanfasach, láidir, éadrom, solúbtha, éasca le hoibriú

Úsáid

- Ábhar tógála, creataí, úrláir
- Cliathbhoscaí, pailléid,
- Slischlár, clár snáithíneach
- Fuaimchláir ar uirlisí ceoil
- Crainn Nollag

An Sprús Sitceach

Crann dúchasach de chuid chósta thiar Mheiriceá Thuaidh is ea an sprús Sitceach. Ainmníodh as cathair in Alasca é. Fásann sé an-tapa agus is é an speiceas crann is líonmhaire agus is mó a chuirtear in Éirinn é. Bíonn snáithe díreach agus uigeacht rialta san adhmad. Tugtar 'déil bhán' ar adhmad an sprúis Shitcigh (féach freisin an sprús Lochlannach).

duilleog an sprúis Shitcigh

buaircín an sprúis Shitcigh

9.18 An sprús Sitceach

Crainn agus Adhmad

Príomhthréithe	
Airde	60 m
Ithir	ithir fhliuch dhomhain nach bhfuil ar maos, ithir mhóinteach ar thalamh ard
Dath an adhmaid	bánbhuí
Tréithe an adhmaid	neamhbhuanfasach, bog, láidir, éadrom, solúbtha

Úsáid

- Ábhar tógála, díonta, creataí, giarsaí urláir agus síleála, urláir
- Páipéar
- Slischlár, clár snáithíneach

Roinn II: Adhmad Ó Thíortha Eile

Tá cur síos thíos ar adhmad ó thíortha eile atá tábhachtach don adhmadóireacht. Fásann cuid de na crainn sin i réigiúin thrópaiceacha agus gearrtar cuid mhór díobh go mídhleathach. Má tá ceann de na cineálacha adhmaid sin thíos á gceannach agat, mar sin, ní mór a chinntiú gur adhmad ó fháschoill inbhuanaithe atá ann. Crua-adhmad is ea gach cineál adhmaid thíos, seachas adhmad céadair.

An Crann Iorócó

Fásann an crann iorócó i réigiúin thrópaiceacha na hAfraice. Bíonn snáithe dualach nó neamhrialta san adhmad. Tá iorócó an-chosúil le téac (féach leathanach 67) agus is minic a úsáidtear é in áit téice mar gur saoire i bhfad é. Ní bhíonn an boladh cumhra as an adhmad, áfach.

9.19 Adhmad iorócó

Príomhthréithe agus Úsáid	
Dath an adhmaid	buí nó donn ar dtús; éiríonn sé níos dorcha nó deargdhonn le himeacht ama
Tréithe an adhmaid	buanfasach,láidir, trom, tá caitheamh maith ann, dófhriotaíoch, uiscefhriotaíoch, deacair a ghearradh
Úsáid	báid, longa, veiníří maisiúla, troscán, caibinéid d'ardchaighdeán, úrláir, urláir iontlaise, troscán gairdín, binsí saotharlainne, ábhar tógála, doirse dóiteáin, fuinneoga, cuntair, cumhdach ballaí seachtracha

An Crann Rósadhmaid

Tagann an rósadhmad as an Áise Thoir Theas agus as Meiriceá Theas. Tá boladh cumhra as an adhmad faoi mar a bheadh as rós agus is as sin a ainmníodh é. Tá patrún leithleach dualach i snáithe an adhmaid. Tá an rósadhmad an-daor agus is deacair teacht air go dleathach.

9.20 Pianó rósadhmaid

Príomhthréithe agus Úsáid	
Dath an adhmaid	dúdhonn nó deargdhonn agus stríoca dorcha ann
Tréithe an adhmaid	an-bhuanfasach, an-láidir, crua, tá caitheamh maith ann, maisiúil
Úsáid	troscán agus caibinéid fhíorghalánta, feistis oifige, urláir fhíorghalánta, doirse, painéil, veinírí, uirlisí ceoil, uirlisí (meanaí, bacairt, rianairí moirtíse), báid, longa, earraí beaga maisiúla (cosa sceana, pinn, ciúnna billéardaí, foirne fichille)

An t-Éabann

Fásann an t-éabann sna réigiúin thrópaiceacha san Áise Thoir Theas agus in iarthar na hAfraice. Tá loinnir san adhmad de nádúr agus is féidir snas breá a chur air. Tá an t-adhmad an-dlúth agus ní féidir leis snámh ar uisce. Tá adhmad an éabainn an-daor ar fad agus is deacair teacht air go dleathach.

9.21 Rí fichille déanta as éabann

Príomhthréithe agus Úsáid	
Dath an adhmaid	dúdhonn nó dubh agus stríoca buí ann in amanna
Tréithe an adhmaid	an-bhuanfasach, an-trom, deacair a oibriú, maisiúil
Úsáid	uirlisí ceoil (eochracha pianó, pionnaí tiúnála, cláir stiallóg), obair inleagtha, veinírí, earraí beaga maisiúla (cosa sceana, ciúnna billéardaí, foirne fichille), caibinéid fhíorghalánta

meana awl · **bacart** square · **rianaire moirtíse** mortise gauge
ciú billéardaí billiard cue · **clár stiallóg** fretboard

Crainn agus Adhmad

An Mahagaine

Tagann an mahagaine ó Mheiriceá Láir agus ó Mheiriceá Theas. Fástar i bhfáschoillte i bhFidsí agus i ndeisceart na hÁise é chomh maith. Tugtar ‘mahagaine’ ar speicis eile crann as iarthar na hAfraice, ach ní hionann caighdeán an adhmaid sin agus adhmad an mhahagaine. Tá snáithe an-tarraingteach sa mhahagaine. Bíonn sé díreach, dualach, neamhrialta nó corrach.

9.22 Bord mahagaine

Príomhthréithe agus Úsáid	
Dath an adhmaid	donn agus dath bándearg tríd, donndearg dorcha
Tréithe an adhmaid	buanfasach, láidir, tá caitheamh maith ann, éasca le hoibriú, maisiúil
Úsáid	troscán agus caibinéid fhíorghalánta, snoíodóireacht, deileadh adhmaid, veinírí, báid, longa, uirlisí ceoil

An Téac

Fásann an téac i bhforaoisí trópaiceacha san Afraic, san Áise, i Meiriceá Láir agus i Meiriceá Theas. Tá ola chumhra in adhmad téice a chosnaíonn ar lobhadh agus ar fheithidí é. Bíonn snáithe díreach san adhmad de ghnáth ach corruair bíonn sé corrach nó dualach. Tá adhmad na téice an-daor ar fad.

9.23 Adhmad téice ar bhád

Príomhthréithe agus Úsáid	
Dath an adhmaid	donn nó donnbhuí, éiríonn sé níos dorcha le haois
Tréithe an adhmaid	an-bhuanfasach, an-chrua, trom, láidir, deacair a ghearradh in amanna, dófhriotaíoch, uiscefhriotaíoch
Úsáid	fuinneoga agus doirse taobh amuigh, geataí, cláir deice ar longa agus ar bháid, troscán, troscán taobh amuigh, troscán i saotharlanna ceimiceán, snoíodóireacht, deileadh adhmaid, earraí beaga maisiúla

An Céadar

Is crann buaircíneach é an céadar. Tagann sé as iarthuaisceart Mheiriceá Thuaidh. Tá ola chumhra san adhmad a chosnaíonn ar lobhadh, ar an aimsir agus ar go leor feithidí é. Úsáidtear go minic taobh amuigh é agus ní gá é a phéinteáil. Déantar cófraí agus vardrúis as freisin mar go bhfuil boladh deas as agus go gcosnaíonn sé éadach ar fheithidí. Bíonn snáithe díreach san adhmad agus uigeacht measartha garbh.

9.24 **Slinnte céadair**

Príomhthréithe agus Úsáid

Dath an adhmaid	donnbhuí nó donn agus dath dearg tríd
Tréithe an adhmaid	buanfasach, an-éadrom, maisiúil, rud beag lag agus briosc
Úsáid	fuinneoga agus doirse taobh amuigh, cláir deice, cumhdach ballaí seachtracha, slinnte adhmaid, geataí, sconsaí, troscán gairdín, cófraí, cónraí, botháin, tithe gloine, coirceoga beach, báid, longa, fuaimchláir giotár

Cleachtadh

1. Cén úsáid a bhaintear as adhmad ó na crainn seo a leanas?

a) an dair

b) an fhuinseog

c) an sprús Lochlannach

d) an sprús Sitceach

e) an crann iorócó

Ceisteanna Scrúdaithe

1. Abair cé acu an crainn chrua-adhmaid nó crainn bhogadhmaid iad na crainn seo a leanas.

a) an fheá

b) giúis Dhúghlais

c) an seiceamar

d) an crann silíní

e) an péine Albanach

2. Tá duilleoga agus síolta a bhaineann le sé chrann éagsúla sna híomhánna **A** – **F** thíos. Ainmnigh na crainn lena mbaineann siad.

A

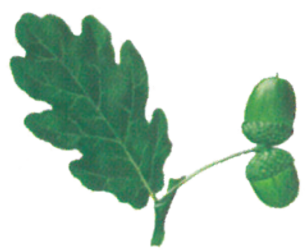

B

C

D

E

F